

bogata snov menda ne bo našla pravega tvorca. Ko sem vzel Tomičevo knjigo v roke, sem mislil, da morda dobimo pri njem, česar pogrešamo pri Jurčiču; saj je Tomić pisatelj velike spretnosti in finega umetniškega ukusa. A ne morem si kaj: ko sem dramo prebral, nisem bil zadovoljen niti z dramo niti s seboj. Preverjen sem sicer, da igra na odru učinkuje zaradi svojih pestrih prizorov, in hotel sem se prepričati, da je umotvor res dober; pa moral sem si vendar reči: kdor ne gleda le z očmi in ne gleda le na usta, ampak s srcem v srce, ta bo odšel nezadovoljen. — Glavni nedostatek v igri — nekateri gledalci pa bodo morda baš zaradi njega ploskali — je ta, da je pesnik na mesto tragičnosti postavil — nekako političnost; njegova igra je velepatriotična, a ni tragična; odsevati pa bi morala kvečjemu ali tragičen patriotizem ali — če hočete — patriotično tragiko, ne pa samo političen patriotizem; tragika pa ni rešena, ako se junakinja koncem zadnjega dejanja utopi.

Da si je pesnik zgodovinske dogodke priredil po svoje, v to je upravičen. Pa kaj je napravil iz Veronike! Kaj poreče historik k njenemu liku, po tem res ne vprašujemo. Ko bi se le naš um in naše srce mogla sprijazniti ž njo! A temu se upira vse. Zakaj se vda v naši drami Veronika Frideriku? Edino kot politično orodje; saj ona mrzi in zaničuje Friderika! Vzame ga z edinim namenom, da ga bo, izrabljajoč njegovo ljubezen do sebe, omamljala tako, da bo pozabil visoke načrte in puščal Hrvatom proste roke. Lepo ravna kot Hrvatica, a ne lepo kot dekle, kot človek — namen ji posvečuje sredstvo. Da nazadnje vzljubi Friderika — v drami očitnega morilca in npravstvenega propalico — to je potemtakem docela neverjetno. Jurčič je mnogo bolje zgrabil tragiko; pri njem Veronika že od početka strastno ljubi svojega Friderika, se zgraža ob sumu, da je on morilec svoje žene, a bi se navsezadnje mogla vsaj tolažiti, da je Friderik izvršil čin njej na ljubo. Pri Tomiću je to nemogoče, ker je nastavlil časovno dobo dogodkov za 2 leti pozneje kakor Jurčič, v dobo, ko je Friderikova žena bila že mrtva. Tako izgubi drama mnogo srčnega efekta: Veronika — Friderikova ljubica, pa nasproti njej Friderikova žena, to daje prvi in pravi konflikt. Potrebnejša je Friderikova žena za našo tragedijo kakor kraljica Barbara, ki je v Jurčičevi drami ni. Za razvoj drame je tudi pri Tomiću ona malo odgovorna; sploh je njena poglobitna vloga senzacija. Barbara se nam namreč predstavlja kot cinična brezstidnica, ki javno ljubimkuje z mladim Benečanom; celo zagrebški škof Alben ji, karajoč njeno razkošnost, ne svetuje nič plemenitejšega kakor, naj se v svojih ljubavnih pustolovščinah ravna po pravilu: *si non caste, tamen caute!*

Tudi sicer je aparat v igri precej velik, dokaj večji kakor skromni Jurčičev. Stranske osebe so res kaj dobro narisane, n. pr. Veronikin oče in knez Blagaj. Baš prizori s takimi osebami bodo „vlekli“ očitno in je tudi zato drami pri Hrvatih pač zagotovljen uspeh, za Slovence bi ne bil posebno velik, ker so nam tiste politične aspekcije tuje.

Na vsak način pa je delo toli važno, da Slovenec, ki se peča s slovstvom, ne more korakati preko njega.

Dr. Jos. Tominšek.

Izveštaji G. G. V. Jordanova, M. Iv. Dežmana i P. Popovića. — Izdanje „Srpskega Književnega Glasnika“. Belgrad 1905 (Se ne prodaja). — Pod tem naslovom so izdani referati omenjenih pisateljev o današnjem stanju bolgarske, hrvaške in srbske književnosti, ki so bili sporočeni ob lanskem jesenskem sestanku jugoslovanskih književnikov in časnikarjev v Belgradu. Slovenci se tega sestanka niso udeležili zaradi prepoznega obvestila; pač zato tudi ni poročila o stanju naše književnosti. — Omenjena tri poročila so zanimiva vsako v svojem oziru; prvo in

tretje je bolj estetično in historično, drugo (Dežmanovo, o hrvaški književnosti) pa statistično in realno. Baš tega sem prebral s posebnim zanimanjem, ker nudi nekaj, kar se ne sliši pogosto: vpogled v pisateljsko gospodinjstvo in v razmere pri založnikih in knjigotržcih; večkrat se rabi izraz „mizerija“ in njemu prikimamo temraje, ker leži v njem tudi prava označba za razmere, ki so nam kaj blizu.

Vsa poročila zaslužijo, da bi se izročila knjigarskemu prometu; Popovićevo je natisnjeno tudi v „Srpsk. Knj. Glasn.“ št. 118 in v Brank. Kolu I. 1905, št. 51/52, str. 1617 idd.

Dr. Jos. Tominšek.

Gledišče

Slovensko gledišče. A. Drama. Predpustni čas, sicer tako ugoden gledišču, nam je prinesel nekaj prav lepih dramskih predstav, ki so nas vsaj deloma odškodovale za to, kar smo pogrešali v prvih dveh tretjinah letošnje glediške sezone.

Dne 30. januarja smo videli prvič na našem odru Ibsenovo dramo „Sovražnik ljudstva“. Če bi te igre ne bil spisal Norvežan Ibsen, spisal bi jo lahko tudi kak Slovenec! Tako znana, tako domača se nam zdi snov, ki jo je obdelal v njej pesnik! Že iz tega dejstva izhaja, da je drama pri nas učinkovala. No, učinkovati mora povsod, kjerkoli velja zakon o nedotakljivosti oblastvene avtoritete, pa naj to v posameznem primeru še tako nasprotuje zdravi pameti in naj bo še tako nehasnovito, da, celo škodljivo človeški družbi. Znamenito je naslikan tu boj brata-uslužbenca proti bratu-oblastniku! Tolika je razlika v nazorih in v temperamentu obeh Stockmannov, da si ju človek težko misli kot brata. Toda česa ne storita vsega oblast in moč iz človeka!... Ako bi Oton Stockmann in Ivan Stockmann zamenjala službi, kdo ve?... Trda sta pač oba enako!... In da je oni mirnejši, ki se čuti močnejšega, je umevno!... Ibsen nam ne pove, kako se je naposled ta boj končal. Da se utripi Iv. Stockmannovega srca ne bodo dali regulirati, kakor bi se komu ljubilo, da se mož dr. Stockmannove odločnosti ne bo uklonil kar tako, o tem ne bo dvomil nihče. Pač pa dvomimo, da bi se tista končna zmaga, na katero se zanaša dr. Stockmann, obistinila. — Za vsako tako zmago je treba dosti, dosti dr. Stockmannov! Poedincu se zmaga malokdaj posreči! No, Ibsen baš hoče vzgojiti take ljudi. To je jedro in pomen igre! — Vpliv te Ibsenove drame se kaže v raznih literaturah. Kolikor toliko tudi v naši.

Poseben sijaj je zadobila predstava te drame na našem odru po dejstvu, da je nastopil v vlogi dr. Stockmanna gospod Fijan z zagrebškega gledišča. Spričo njegove igre smo popolnoma pozabili, da smo v gledišču. Večja pohvala o igralcu, mislimo, se ne da izreči!

Tudi za prvo izvirno noviteto imamo zahvaliti predpustni čas. Dne 6., 8. zvečer in 18. februarja popoldne so se uprizorili „Cigani“, malomestna šaloigra s petjem v treh dejanjih, spisal Jakob Dolinar.

V tehniškem oziru so „Cigani“ dovršeno delo. Avtor pozna dobro glediški oder in njegove zahteve. Dejanja je v igri dosti, istotako situacijske komike in pa — pikre persiflaže. Poleg nekaterih starih in precej slabih besednih dovtipov se nahaja v igri tudi mnogo prav dobrih. Komur posamezni dovtipi ne ugajajo, naj